ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2025/HC-B12/6
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
- އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތް: އަޙްމަދު [redacted]، [redacted]
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް (ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމި ގޮތް)

މައްސަލަ ބަލާ ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
ފަނޑިޔާރު ދީބާޖާ ފަހުމީ
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް
ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު ފަރުޒާ

ނިމުނު ތާރީޚް:

26	ރަމަޟާން	1446
26	މާރިޗު	2025

ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވުނު ތާރީޚް:

16	ރަމަޟާން	1446
16	މާރިޗު	2025

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ނިންމުން:

- ނަންބަރު: 20/[redacted]/2024
- ނިންމި ތަން: [redacted] ކޯޓު
- މާއްދާ: ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމިގޮތް
- ހުށަހެޅުން ތާރީޚް: 09 ޖުލައި 2024
- ނިމުން ތާރީޚް: 12 ފެބްރުއަރީ 2025

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް

ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް

ޤާނޫނީ ވަކީލުން:

ޑެޕިއުޓީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ އަސިސްޓަންޓް ފަރަހާނާޒް މުޙައްމަދުދީދީ

ޑެޕިއުޓީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ އަސިސްޓަންޓް އަޙްމަދު އިބްރާހީމް

އިސްތިއުނާފަށް ރައްދުވާ ފަރާތް

[redacted]، އަބޫބަކުރު [redacted]

ޤާނޫނީ ވަކީލު:

މ. ވޮސްކައިޓީ 410، މާލެ، އަލްއުސްތާޛު އަބްދުއްރައްޒާޤު

އިބްރާހީމް

ޖިނާއީ - ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމިގޮތް -ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 - ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުޑީޝަރީގެ ޤާނޫނު - ޤާނޫނުގެ 43 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 - ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު - ޤާނޫނުގެ 82 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނުގެ 84 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2011 - މަސަކަތުރުމުގެ ހަމަހަމަ ބަރާބަރުކުރުމުގެ ޤާނޫނު - ޤާނޫނުގެ 16 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނު ނަންބަރު 17/2014 - ޖިންސީ ކުށުގެ ޤާނޫނު - ޤާނޫނުގެ 34 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނުއަސާސީގެ 220 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނުއަސާސީގެ 223 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) - ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާ - އިސްތިއުނާފީ ޝަރީޢަތުގެ ޑިފާކުރުން - ކުށުގެ ހޯދަ ނަގުން ދަލީލުކުރުން - އަދުލުވެރިޝަރީޢަތް ފަރުމާކުރުން - ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އިޚްތިޔާރުގެ ދާއިރާ

ފަނޑިޔާރު ޝުޖާޢު ފަހުމީގެ ރައުޔު މި ރައުޔަށް ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް އަދި ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު ޝިރީނާ ޢާއިދު ތާއީދުކުރައްވައެވެ.

ތަޢާރަފު

1. މި މައްސަލައަކީ، [redacted] ކޯޓުގެ[1] ނަންބަރު 20[redacted]/2024 "ޝަރީޢަތް ނިޔުންގޮތް" (12 ފެބްރުއަރީ 2025)[2] އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ (މީގެފަހުން "ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް" ނުވަތަ "އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް" ނުވަތަ "ދައުލަތް" ކަމަށް ބުނެފައިވާ) ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން ބަލާފައިވާ ޤަޟިއްޔާއެކެވެ. މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތަކީ، [redacted] ، އައްޑޫސިޓީ [redacted][3] (މީގެފަހުން "އައްޑޫސިޓީ [redacted]" ނުވަތަ "އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތް" ކަމަށް ބުނެފައިވާ) އެވެ.

މައްސަލައިގައި ކަންހިނގާފައިވާގޮތް

2. ދައުލަތުން، ޤާނޫނު ނަންބަރު 17/2014 (ޖިނާއީ ކުށުގެ ޤާނޫނު)ގެ[4] 34 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)އާ ގުޅިގެން، އެ މާއްދާގެ (ށ)ގެ ދަށުން މީހަކަށް ބިރުދައްކައިގެން އިރާދާއާއެކު ޖިނާއީ އަމަލެއް ހިންގުމަށް މަޖުބޫރުކުރުވުމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާ، އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް 08 ޖުލައި 2024 ދުވަހު [redacted] ކޯޓުގައި އުފުލާފައިވެއެވެ.[5]

3. ބުނެވިދިޔަ ދަޢުވާއާގުޅޭ މައްސަލަ، އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 20[redacted]/2024 ޝަރީޢަތުގައި ބަލަމުންދަނިކޮށް، އެ ޝަރީޢަތުގެ އިބްތިދާއީ މަރުޙަލާގައި، ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހެޅުނު

---

[1] މީގެފަހުން "ދަށުކޯޓު" ކަމަށް ބުނެފައިވާ.

[2] މީގެފަހުން "ޝަރީޢަތް ނިޔުންގޮތް" ކަމަށް ބުނެފައިވާ.

[3] ދިވެހިރައްޔިތެއްކަން އަންގައިދޭ ކާޑު ނަންބަރު A[redacted].

[4] މީގެފަހުން "ޖިނާއީ ކުށުގެ ޤާނޫނު" ކަމަށް ބުނެވޭ.

[5] ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ޗާޖްޝީޓް ނަންބަރު 169/2024/[redacted]/2 ދަޢުވާ ހުށަހަޅާ ފޯމު.

އިސްތިޢުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ. އެ ހުށަހެޅުންތަކުގެ ތެރެއިން، މި އިސްތިޢުނާފާ މައްސަލައާ ގުޅުންހުރި ހުށަހެޅުމަކީ އިސްތިޢުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުގެ ފުރަތަމަ ހުށަހެޅުމެވެ. އެ ހުށަހެޅުން ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެވަނީއެވެ.

"ދަޢުވާ ފޯމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކުށަކީ ޖިނާއީ ކުށުގެ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކުށާ ތަފާތު ކުށެއް ކަމުގައިވާތީއާއި މިދެކުށް ސާބިތުކުރުމުގައި ފުރިހަމަވާންޖެހޭ ޢުންސުރު (ރުކުންތައް) ތަފާތުވާތީ، ދަޢުވާ ކުރެވިފައިވާ ކުށް ރަނގަޅަށް ދޭހަކުރުމާއި ދަޢުވާއިން ދިފާޢުވުމަށް އޮޅުންތަކެއް ހުރުމާއެކު، ދަޢުވާ ހުށަހެޅިފައިވާ ގޮތަށް ކުރިއަށް ނުގެންދެވޭނެ ކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވައި ދެއްވުން އެދި ޖިނާއީ އިޖްރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ހުށަހަޅަމެވެ."

4. އެ ހުށަހެޅުމުގެ ތަފްސީލުގައި، އިސްތިޢުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ކޮށްފައިވަނީ، ޖިނާއީ ކުށުގެ ޤާނޫނުގެ 34 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)އާ ޚިލާފުވެ އެ މާއްދާގެ (ނ)ގެ ދަށުން، މީހަކަށް ބިރުދައްކައިގެން އަނިޔާއަކާ ޖިންސީ އަމަލެއް ހިންގުމަށް މަޖުބޫރުކުރުމުގެ ދަޢުވާކަމަށެވެ. ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ[6] 82 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގައި، ޖިނާއީ ވަކި ކުށަކަށް ޤާނޫނުގައި ވަކި ޢުޤޫބާތެއް ކަނޑައަޅާފައިވާނަމަ، ނުވަތަ އެ ކުށް ކަނޑައެޅުމުގައި ޤާނޫނުގައި ވަކި ޝަރުޠު އިބާރާތް ބަޔާންކޮށްފައިވާނަމަ، ދަޢުވާގައި އެ ކުށް ބަޔާންކުރަންވާނީ، އެ ޤާނޫނުގައި ކަނޑައެޅިގެން ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތަށްކަމަށް ބުނެފައިވާކަމަށެވެ. އަދި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 85 ވަނަ މާއްދާގައި، ދަޢުވާގައި ކުށެއް އޮޅުމަކީ، ނުވަތަ ކުށް ބަޔާންކުރުމުގައި ނުވަތަ ދަޢުވާއާގުޅޭ އެނޫންވެސް ތަފްސީލެއް ބަޔާންކުރަންޖެހޭ ކަމެއް ނުހިމެނި އޮތުމަކީ، އޭގެސަބަބުން ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ކުރިމަތިވާ ދަޢުވާ، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތަކަށް ބާރުތަކުގައި ފުރުޞަތު، އެ ދަޢުވާއަކީ އަސާސީ ޤާނޫނާ ކަމުނުދާނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަމަށެވެ.

6 މިފަހުން "ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު"ކަމަށް ބުނެފައި.

5. މީގެއިތުރުން، ޖިންސީ ކުށުގެ ޤާނޫނުގެ 34 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ބިރުދެއްކުމުގެ ކުށް ކަމަށާއި، އެއީ ދަރަޖާ ފުރުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކުށާ ތަފާތު ކުށެއްކަމަށާއި، އެކަމުގެ ސަބަބުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ[7] 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އާއި (ބ) ގައިވާ ޙައްޤުތަކާއި އިސްތިއުނާފު ޙައްދުވާ ފަރާތަށް ލިބުމަށް ހުރަސްއެޅިފައިވާ ކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން، ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ މައްސަލައަކީ ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެ މައްސަލައެއް ނޫންކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އެދޭކަމަށެވެ.

6. ބުނެވިދިޔަ ޝަރީޢަތުގެކުރީގެ ހުށަހެޅުމުގެ ޖަވާބުގައި، ދައުލަތް ފުރުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ޖިންސީ ކުށުގެ ޤާނޫނުގެ 34 ވަނަ މާއްދާގެ އިބާރާތުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކުށް ކަމަށާއި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2011 (ޤާނޫނުތަކުގެ ހަމަތައް ބަޔާންކުރުމުގެ ޤާނޫނު)ގެ[8] 16 ވަނަ މާއްދާގައި، ޤާނޫނުގައިވާ އަރިމަތީ ސުރުޚީއަކީ ޤާނޫނުގެ ބައެއް ނޫންކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާކަން ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި ޖިންސީ ކުށުގެ ޤާނޫނުގެ 34 ވަނަ މާއްދާގެ އަރިމަތީ ސުރުޚީގައި "ބިރުދެއްކުމުގެ ކުށް"، މިހެން ބަޔާންކޮށްފައިވުމަކީ، އެއީ ކުށް ބަޔާންކުރާ އިބާރާތްކަމަށް ނުވާތީ، އެ މާއްދާގައި ހިމެނޭ އަކުރުތަކުގައިވާ ކުށުގެ ތަފްސީލުތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަށް އުސޫލުތަކާ ޤާނޫނުތަކުގެ ހަމަތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 16 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފު ޤާނޫނުތަކުގައިކަމަށް ދައުލަތުން ދެކޭކަމަށެވެ. މި މާއްދާގައި ދައުލަތުން ކުށް އިބާރާތް ކުރެވިފައިވާގޮތުން އިސްތިއުނާފު ޙައްދުވާ ފަރާތުގެ ޙައްޤަށް އެއްވެސް އުނިކަމެއް ނާންނާނެކަމަށެވެ.

7. އިސްތިއުނާފު ޙައްދުވާ ފަރާތުގެ ހުށަހެޅުމާގެދިގެން ދަށުކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތައިންނެވެ.

"ދަންނަވަން! އިސްތިއުނާފަށް ކުރިމަތިވި ކަންކަން އެގޮތަށް ހުރިހާ، އަޅުގަނޑު [redacted] ގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ފުރަތަމަ ހުށަހެޅުން ޝަރީޢަތުން ބަލައިގަނެފައިވާކަމާއި، އެހެންކަމުން، ދައުލަތުން ދައުވާ

[7] މިގޮތުން "ޤާނޫނުއަސާސީ"ކަމަށް ބުނެވޭ.
[8] މިގޮތުން "ޤާނޫނުތަކުގެ ހަމަތަކާބެހޭ ޤާނޫނު"ކަމަށް ބުނެވޭ.

އުފުލާފައިވަނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 82 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ ޚިލާފަށް ކަމަށްވާތީ، ދަޢުވާފޮރުމް ބާތިލުކޮށް މިމައްސަލަ ނިންމީއެވެ."

އިސްތިއުނާފު ނުކުތާއާއި ދެކެވުނު ވާހަކަތައް

8. ދަޢުވާގެ ނަންބަރު 2024/[redacted]/20 "ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް" (12 ފެބްރުއަރީ 2025) އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން ހުށަހަޅާފައިވަނީ 1 (އެކެއް) އިސްތިއުނާފު ނުކުތާއެވެ. އެގޮތުން، ދަޢުވާގެ ނަންބަރު 2024/[redacted]/20 ގެ ޝަރީޢަތުގައި، ދައުލަތުން ކޮށްފައިވާ ދަޢުވާ ބާތިލުކުރުމަށް ނިންމަވާފައިވަނީ، މާނަކުރުމުގެ ހަމަތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 16 ވަނަ މާއްދާއާއި، ޖިނާއީ ކުށުގެ ޤާނޫނުގެ 34 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށްކަމަށް ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ބުނެފައިވެއެވެ. މި އިސްތިއުނާފު ނުކުތާއާ ގުޅިގެން ދައުލަތުން ދައްކާފައިވާ މައިގަނޑު ވާހަކަތައް ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެވަނީއެވެ.

9. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފު ކުރައްވާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް އުފުލާފައިވާ ދަޢުވާއަކީ މީހަކަށް ބިރުދައްކައިގެން އަނިޔާއެއް ޖިނާއީ ޢަމަލެއް ހިންގުމަށް މަޖުބޫރުކުރުމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާ ކަމަށާއި، އެ ދަޢުވާ ކުރަނީ ޖިނާއީ ކުށުގެ ޤާނޫނުގެ 34 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)އާ ގުޅުވާލައި، އެ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން ކަމަށެވެ.

10. ޖިނާއީ ކުށުގެ ޤާނޫނުގެ 34 ވަނަ މާއްދާގައި، ކުރަން ދިރުވައިވާ ހެއްބަސްވުމަކީ ބިރުދައްކައިގެންކަމަށް ދައުލަތުން ނިންމަވާފައިވަނީ، އެ މާއްދާގެ އަރިމަތީ ސުރުޚީއަށް ބިރުދައްކާ ކަމަށްވާއިރު، މާނަކުރުމުގެ ހަމަތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 16 ވަނަ މާއްދާގައި، އަރިމަތީ ސުރުޚީއަކީ ޤާނޫނުގެ ބައެއް ނޫންކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި ވާކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން، ޖިނާއީ ކުށުގެ ޤާނޫނުގެ 34 ވަނަ މާއްދާގެ އަރިމަތީ

ސުރުޚީގައިއޮތް އިބާރާތަކީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 82 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގެ ބޭނުމަށް ޤާނޫނުގެ ބަޔާނެއްގެ ގޮތުގައި ނުބެލެވޭނެކަން ދައުލަތުން ދެކޭކަމަށެވެ.

11. ޖިންސީ ކުށުގެ ޤާނޫނުގެ 34 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ކުށުގެ ހާއްސަކަން ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ އެ މާއްދާގެ އިބާރާތުގައިކަމަށެވެ. އެއީ، މީހަކަށް ބިރުދައްކައިގެން ނުވަތަ ގަދަބާރު ދައްކައިގެން، އޮޅުވާލައި ނުވަތަ އެހެންމީހަކާއި، ޖިންސީ އަމަލެއް ހިންގުމަށް އެހެން މީހަކާ މަޖުބޫރުކުރުވުން ކަމަށެވެ. ދައުލަތުން މި މައްސަލައިގައި ހުށަހެޅި ދައުވާގައިވާ އެ އިބާރާތް ކަމަށެވެ. އަދި ދައުވާއާއެކު ފުރިހަމަވާންޖެހޭ ބައިތައް ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 82 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އިން (ބ) އަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، އެ މާއްދާގެ (ށ)ގައި ބަޔާންކުރާ ކަންކަން ފުރިހަމައި، އިތުރު ކަމެއް ދައުވާގައި އުނިވާކަމަށް އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ބުނެފައި ނުވާކަމަށެވެ.

12. އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާގޮތުން "ބިރުދެއްކުމުގެ ކުށް" އެއީ ކުރަން ދިރިފައިވާ ހާއްސަ ބަސްކަމަށް ދައުލަތުން ނުދެކޭކަމަށާއި، އެއީ ވަރަށް ޖެނެރަލް ނަމެއް ކަމަށާއި، އެ ފަދައިން ދައުވާކޮށްފިނަމަ ސާބިތުކޮށްދޭންޖެހޭ ރުކުންތައްވެސް ނުވިސްނޭކަމަށާއި، ދައުވާ ކޮށްފައިވާ ދައުވާ ސާފުވާން ފަދައިން، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 82 ވަނަ މާއްދާއާ އެއްގޮތަށް ކަމަށް ދައުލަތުން ދެކޭކަމަށެވެ.

13. މި މައްސަލައިގެ އަޑުއެހުމުގައި ޝަރީޢަތުން ކޮށްފައިވާ ސުވާލުތަކުގެ ޖަވާބުގައި ދައުލަތުން ދައްކާފައިވާ މައިގަނޑު ވާހަކަތައް ތިރީގައި އެވަނީއެވެ.

13.1 އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން މި މައްސަލައަކީ އިސްތިއުނާފުކުރީ ދިރާކުރާ މައްސަލައެއް ޝުބްހަކަން ހުށަހަޅާފައިވާ ކަންކަމަށް ދުވަސްއޮތް ރައްދަރި ކަބަޔިތާއި، ދަރިކަލުގެ

ނިންމުމުން ގޯސްކަމަށްދެކޭ ކަންކަމުގެ ތަފުސީލަކީ ކޯބައިތޯ ޝަރީޢަތުން ސާފުކުރުމުން، ޖިންސީ ކުށުގެ ޤާނޫނުގެ 34 ވަނަ މާއްދާ އެގްރަވޭޓަޑް އެސޯލްޓް، އެ މާއްދާގެ އަރިމަތީ ސުރުޚީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގާއި ބަސްތުން ނަމަކާ ބަވާލާ ދޭންޖެހޭނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި އޮތުމުން ގޯސްކަމަށް ދަށުކޯޓުން ދެކޭކަމަށް ބެލެވެއެވެ.

13.2. ޤާނޫނު ހިންގުމުގައި ތަފާތު ކުރައްވާފައިވާކަމަށް އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ދައްކާވާ ވާހަކަތަކަށް ވިދާޅުވަނީ ޚިލާފު ސާފުކުރުމުން، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނަށް އަމަލުކުރަން ފުރިހަމަވުން، ވައްކަލުގެ މައްސަލަތަކަށް ފުރަތަމަ ހުރިހާ މައްސަލަތަކެއްގައިވެސް ދަށުކޯޓުން ދެއްވާ ކުރަނީ އަރިމަތީ ސުރުޚީގައި ޢުންވާނު އެއްކަމާއި މާއްދާގައިވާ އިބާރާތާ ދިމާނުވާނަމަ، މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ހާއްސަ އިބާރާތް ބޭނުންކޮށްގެންކަމަށް ދަށުކޯޓުން ބެލެވެއެވެ.

13.3. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ޙަސަން[9] ޤަޟިއްޔާގެ 15 ވަނަ ނުކުތާގައި ދިރާސާކުރީ މި މައްސަލައިގެ ޙާލަތާއި އެއްގޮތަށް، އެސޯލްޓްގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ސާފުކުރުމުން، އެ ނުކުތާގެ (ހ)ގައި ބަޔާންކުރާ ފަދައިން، ދުނިޔޭގެ ޤާނޫނީ ނިޒާމުތަކުގައިވެސް ތަރުޖަމާކުރަނީ އިސްލާމީ ބޭނުންކޮށްގެންކަމަށް ދަށުކޯޓުން ދެކޭކަމަށް ބެލެވެއެވެ.

13.4. ދަށުކޯޓުން ދަޢުވާކުރުމުގައި ދަޢުވާގެ ނަން ބަޔާންކުރުމުގައި ލިޔުމަށް ރިޢާޔަތްކުރައްވާ އެ ޖެހިފައި އޮޅޭ ޝަރީޢަތުން ސާފުކުރުމުން، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2009 (ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީގޮތުން ގޯނާކުރުމުގައި ހާއްސަ އުސޫލުތަކާބެހޭ ޤާނޫނު)ގެ[10] ދަށުން

[9] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/51 ޤަޟިއްޔާ.

[10] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2009. މިގޮތުން "ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީގޮތުން ގޯނާކުރުމުގައި ހާއްސަ އުސޫލުތަކާބެހޭ ޤާނޫނު" ކަމަށް ބުނެވެ.

ދައުލަތުން ދަޢުވާކުރި މައްސަލައެއް ކަމުގައިވާ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ

ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް[11] ޤަޟިއްޔާގައި، ދަޢުވާ ކުރުމުގައި އިސްކަންދޭންވާނީ އެ މާއްދާގައި

އޮންނަ ހާއްބަސަން ނުވަތަ އިބާރާތް ބޭނުންކުރުމަށްކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާކަމަށާއި،

އާދެވުނު އެ އުސޫލަށް ދައުލަތުން ދަޢުވާކުރަމުން އަންނަނަކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. ނަމަވެސް

މުޤައްރިރުގައި އަމަލުކުރާ އެއްއުސޫލުން ނިސްބަތްކަމަށް، ވަކިވަކި ޤާނޫނުތަކުން ދަޢުވާތަކަށް

ދޭންނަންތަކާއި އެތެރެއަށް ކަނޑައަޅާކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

13.5 ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުން އަމަލުކުރަން ފެށިފަހުން، އެއްކަހަލަކަން ދެ ނަމެއް ކިޔާފަ

ދަޢުވާކުރުމުގައި އޮފީހުން ސާވޭކުރުމުން، އެ ފަރާތުން ދަޢުވާ ކުރާގޮތުގެ ނުރޫބާ ކަމަށާއި،

މިހާރު ސިސްޓަމަށް އަރާފައި ހުންނަނީ ދަޢުވާގެ ނަމާއިއެކު ކަމަށްވާތީ އެ ފަރާތުން

އޮފީހުންކަމަށް ފެތޭ ނުކުރެވޭކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

13.6 ޖިނާއީ ކުށުގެ ޤާނޫނުގެ 34 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ތުހުމަތު ނަމްބަރެއް ދަޢުވާ ކޮށްފައި

އޮފީހުން ޝަރީޢަތުން ސާވޭކުރުމުން، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުން އަމަލުކުރަން

ފެށިފަހުން ތަރުތީބުކުރުމުގެ ކަން، އެ ނަމުގައި ދަޢުވާކޮށްފައި ނުވާތީކަމަށް ދައުލަތުން

ބުނެފައިވެއެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދޭގޮތް

14. [redacted] ކޯޓުގެ ނަންބަރު 20/[redacted]/2024 ޤަޟިއްޔާގައި،

އުފުލާފައިވާ ދަޢުވާ ބާޠިލުކުރުމަށް ނިންމާފައިވާ ބާޠިލު ނިންމުމެއްކަމަށް ކަނޑައަޅައި، މި

[11] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2017/HC-A/257 ޤަޟިއްޔާ.

ދަޢުވާއަކީ އަލުން ކަޑަން ހުށަހަޅައިފިނަމަ، މަޙްކަމަށް ބަލައިގަނެ ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާ ހަމައިން ކުރިއަށް ގެންދަންޖެހޭ މަޙްކަމާއެއްކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް ދައުލަތުން އެދޭކަމަށެވެ.

އިސްތިއުނާފު ނުކުތާގެ ރައްދާއި ދެކެވުނު ވާހަކަ

15. އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ޖަވާބު ފޯމާއި ޝަރީޢަތުގައި ދެކެވުނު މައިގަނޑު ވާހަކަތައް ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެވަނީއެވެ.

16. މި މައްސަލައަކީ އިސްތިއުނާފު އޮޅިގެންވެ ދިރާކުރާ މައްސަލައެއް ނޫންކަމުގައި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު)ގެ[12] 43 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާފަދަ ހާލަތެއް ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައި ނުވާކަމަށެވެ. މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ނުކުތާއަކީ، ދަށުކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި ޤާނޫނު މާނަކޮށްފައިވާގޮތް ރަނގަޅު ނޫންކަމަށެވެ.

17. މައްސަލަ ބެއްލުމުގެ ފަސޭހައަށް ޤާނޫނީގޮތުން ގޮތެއް ހަދާފައިވާކަން ހަމައެކަނި ބަލާބެލުމަށްފަހު އެ މައްސަލައެއް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 43 ވަނަ މާއްދާއިން ހުއްދަކުރާ މިންގަނޑެއް ވާސިލު ނުވެވޭނަމަކަން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އިބްރާހިމް ޒާހިރު ވ. ހައުސިންގ ޑިވެލޮޕްމަންޓް ކޯޕަރޭޝަން ލިމިޓެޑް[13] ނިންމުމުން އެނގެން އޮންނަކަމަށެވެ. އަދި އެ އުސޫލު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ދީ ޝަރަފް ސަރވިސް ކޯޕަރޭޝަން ވ. މުޙައްމަދު މާލިކާ[14] ގެ ޤަޟިއްޔާގައި ނަގަހައްޓާފައި ވާކަމަށެވެ.

---

12 މިގޮތުން "ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު" ކަމަށް ބުނެފައި.

13 ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-L/91 ނިންމުން.

14 ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/71 ޤަޟިއްޔާ.

18. މި މައްސަލައިގައި ދަޢުވާލިބޭގެ ފަނޑިޔާރު ހުށަހަޅާފައިވާ ގޮތް ދައުލަތަށް ބޭނުންވެފައިވާ ކަމަށާއި، މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ އެދިގެން ދިރާސާކުރާ މިންވަރުގެ ނުކުތާއެއް ނުވަތަ ޤާނޫނީ ބުރުހާނެއް ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައި ނުވާކަމަށެވެ.

19. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން، މަތީ މަރުޙަލާގެ ނިންމުންތަކަށް ދަށު މަރުޙަލާގެ ކޯޓުތަކުން ތަބާވާންޖެހޭނެކަމަށެވެ. މި މައްސަލައިގައި ދަޢުވާލިބުން ގޮތްކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. މުޙައްމަދު ސާލިމް އަދި އިތުރު 2 މީހުން[15] ފުލްބެންޗުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލަށް ރިޢާޔަތްކޮށްގެން ކަމަށާއި، އެ އުސޫލަށް ރިޢާޔަތްކޮށްގެން ޤާނޫނު މަނާކުރެއްވިފައިވާގޮތް ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައި ނުވާކަމަށެވެ.

20. މިގޮތުން، ބަދުލުވެރިކަމާއެކު ވަކި ފަރާތަކަށް ނުޖެހި އިންސާފުން ޝަރީޢަތް ކުރެވުން ކަށަވަރު ކޮށްދިނުމަށްޓަކައި، ޤާނޫނު ހިންގުމުގައާއި އިޖްރާއަތުކުރުމުގައި ތަފާތުކޮށްގެން ނުވާނެކަން، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 18 ވަނަ މާއްދާއާއި 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ނ) އާއި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 17 ވަނަ މާއްދާއިން އެނގޭކަމަށެވެ. މި މައްސަލައިގައި ދަޢުވާ ކުރުމުގައި ދައުލަތުން އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތަށްވުރެ ތަފާތުކުރުން ގެންގުޅެފައިވާކަމަށާއި، އެގޮތަށްވެސް ބަދުލު އިންސާފުން ޝަރީޢަތްކުރުމުގެ ޙައްޤުން އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތް މަޙްރޫމްވެފައިވާ ކަމަށެވެ.

21. މި މައްސަލައިގެ އަޑުއެހުމުގައި ޝަރީޢަތުންކޮށްފައިވާ ސުވާލުތަކުގެ ޖަވާބުގައި އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ދައްކާފައިވާ މައިގަނޑު ވާހަކަތައް ތިރީގައި އެވަނީއެވެ.

[15] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/HC-N-A/07 ޤަޟިއްޔާ.

·21·1 ކުށުގެ ހުއްބަސަރަވާ އަރިމަތީ ސުރުޚީގައިވަނީ ބަޔާންކުރަނީ ގާނޫނީ މަސްދަރެއްގައިތޯ ޝަރީޢަތުން ސާބިތުކުރުމުން، މައްސަލައިގައި ހުށަހަޅަން ހުންނަނީ އެ ގާނޫނުގެ މާއްދާ ތަރުތީބުކޮށްފައި، އިބާރާތްކޮށްފައި އޮތްގޮތުން ކަމަށާއި، ޖިނާއީ ކުށުގެ ގާނޫނުގެ 3 ވަނަ ބާބުގައިވަނީ ކުށްތަކާއި އަދި ކުށަށްދެވޭ އަދަބުތައް ބަޔާންކުރާ މާއްދާތައް ކަމަށާއި، ކޯޓުން މާއްދާއެއްގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެ ކުށަކީ ދިވެހިރާއްޖެ ނަހަމަކަން ދެކެވޭކަމަށް. އެ މާއްދާގެ އިބާރާތުގައި ބަޔާންކުރަނީ ބާވަތްތަކާއި އަމަލުތަކެއްކަމަށެވެ.

·21·2 އެއް މާއްދާއެއްގައި ބައިވަރު ކުށްތައް ތަފްސީލުކޮށްފައިވާ ބާވަތްތަކުގައި ވަކިވަކިން ސާބިތުކުރުމުން، ދަޢުވާ ކުރަންވާނީ މާއްދާގެ އަދަބުތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ހުށަހަ ނަގުންކަމަށް ދެކޭކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ.

·21·3 ކުށުގެ ނަމަކީ އަރިމަތީ ސުރުޚީގައި، ބަލާފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ފުލްބެންޗުން ޖެނެރަލްގެ އެޕީލް ވ. މުޅިއެއްކަމަށް ސާބިތު އަދި އިތުރު 2 ވަނީ[16] ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ އުސޫލަކީ؟ ނަމަވެސް މިއީ ފާހުގެ އެއްކަން ޝަރީޢަތުގެ މަރުކަޒު ވަކިކޮށް ސާބިތުކުރުމުން، އެ ޤަޟިއްޔާގައި ތަފާތު ދީ ކަމަކަށް ބެލިފައިވާ ކަމަށާއި، އެއީ ހުއްބަސަން ބަރަންކުރުމާއި، ދަޢުވާގައި ތަފްސީލުކޮށްދީފައި ނުކުންނަކަމާއި، އެ ޤަޟިއްޔާގައި އިތުރު ބަހުސްއެއް އެތަކަމަށެވެ. އެ ޤަޟިއްޔާގައި ވައްކަންކުރުމުގެ ދީ ބާވަތްތައް ބަޔާންކޮށްފައި ވާއިރުވެސް ދަޢުވާކުރުން ދަޢުވާ ކޮންފައިވާ ވައްކަންކުރުމުގެ ކުރަން ކަމަށާއި، އެ އުޞޫލުން ބަލާކަމަށްވާނަމަ، ދިފާއީ ހުއްބަ ނަމުން ދަޢުވާ ކުރަންވާނަކަމަށެވެ. ނަން ނަގައިނަމަ، އިބާރާތްގައި ބޭނުން ކުރެވިދާނަކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ.

[16] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/HC-N-A/07 ޤަޟިއްޔާ.

21.4 ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. މުޙައްމަދު ސާލިހް އަދި އިތުރު 2 މީހުން[17] ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކުރާ އުޞޫލަކީ، ދައުވާގައި އުނިކަމެއް އޮންނައިރު އޮޅުންއަރާކަހަލަ ކަންތައްތަކުގައި ދައުވާއަށް އަސަރުކުރުންކަމުގައި، މި މައްސަލައިގައި އެ އުސޫލު ތަޠްބީޤުކުރުމުން ވަނީ ކިހިނެއްތޯ ސުވާލުކުރުމުން، މި މައްސަލައިގައި ދައުވާކޮށްފައި އޮތްގޮތުން، އަދި އިބާރާތްކޮށްފައިވާ ގޮތުން އޮޅުންބޮޅުން އަރާކަމަށްވެ. އެހެން ދަށުކޯޓުގައިވެސް ޤަރީނާތަކާއި ވާޖިބުކަމެވެ. ޖިންސީ އަމަލު ހިންގުމަށް މަޖުބޫރުކުރެވުނު މީހާކީ ކިހިނެއްކަން، ކޮންތާކުކަން، ހުށަހަޅާފައިވާ ބައްޔިނާތަކުން ސާބިތުވާގޮތަށް ދަށުކޯޓުގައި ބުނެފައިވާކަމަށެވެ.

21.5 ދައުވާގެ ނަމޫނާގެން އޮޅުންއަރަނީ ކިހިނެއްތޯ، ނަން އޮތްގޮތުން އިތުރަށް ތަފްސީލުވެސް، ނުވަތަ ސާފުވެގެންދިޔަތޯ، ނުވަތަ މީހުން އޮޅުމުގެ ސަބަބުން ބަދަލުން އުނިކަން އަންނަނީ ކިހިނެއްތޯ ޝަރީޢަތުން ސުވާލުކުރުމުން، ދައުވާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެއްކަލާ ކޮންގެން ދުވަހާ ނިސްބަތުންވެސް، ނަން ގޮވައިލާގޮތުން އޮޅުންއަރާކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. މައްސަލައިގައި ދިފާޢުވާ ހެކިތަކަށް ބަލާއިރު، ޖިންސީ އަމަލެއް ހިންގުމަށް މަޖުބޫރުކުރެވިފައިވާކަން އެނގޭނެ ހެކިބަހެއް ހުށަހަޅާފައިނުވާ ކަމަށެވެ.

21.6 ޝަރީޢަތުން ދައުލަތުގެ ކޮށްފައިވާ ސުވާލުތަކާގެން އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތަށް ދެވުނު ފުރުޞަތުގައި، ދައުވާގައި ދެ އަމަލެއް ކޮށްފައިވާކަމަށް ބައްޓަންކޮށްފައިވާ ކަމުގައި، އެއީ ބިރުދައްކައި މަޖުބޫރުކުރުމުން ކަމަށާއި، ދެ އަމަލު އޮތުމުން މައްސަލައިގައި އޮޅުންއަރާގޮތް ވާކަމާއި، ދަށުކޯޓުގައި އެކަމާމެދު ބަލާފައިނުވާ ކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ.

---

[17] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/HC-N-A/07 ޤަޟިއްޔާ.

އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން އެދޭގޮތް

22. [redacted] ކޯޓުގެ ނަންބަރު 20/[redacted]/2024 ފަސްޚުކުރައްވައިދީ، ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމާގެތުން ނިންމުމަށް ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭ ފާޑުނު ސަބަބެއް ނެތުމަކަށް ކަނޑައަޅައި ދިނުމަށް އެދިލައްވައެވެ.

ޝަރީޢަތަށް ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް

23. މި މައްސަލައިގައި ޝަރީޢަތުން ޖަވާބުދާރީވެ ސުވާލުތަކާއި، އަދި ސުވާލުތަކާ ގުޅިގެން ފާހަގަކުރެވުނު ކަންކަން ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެވަނީއެވެ.

މި މައްސަލައަކީ އިސްތިއުނާފަށް އޮތިގަނޑު ދިރުކާ މައްސަލައެއްތޯ؟

24. މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތުގެ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާއަށް ބަލާއިރު، މި މައްސަލައަކީ އިސްތިއުނާފީއޮތް ދިރާސާކުރާ މައްސަލައެއްކަމަށް އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުންދެކޭ ސަބަބުތައް، އިސްތިއުނާފުގެ ޖަވާބު ފޯމުގައި، ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދައްކަވާފައިވާ ވާހަކަތަކުގައި ތަފްސީލުކޮށްފައިވެއެވެ.

25. ދައުލަތުގެ އިސްތިއުނާފު ފޯމާއި، މި ނިންމުމުގެ ނުކުތާ 9 އިން 13 އަށް ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ކަންކަމަށް ބަލާއިރު، އިސްތިއުނާފު ކޯޓަށްވާ ޝަރީޢަތް ނިންމިގޮތުގައި، ދައުލަތުން އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުގެ މައްޗަށްކުރި ދައުވާގައި، ޖިންސީ ކުށުގެ ޤާނޫނުގެ 34 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ކުށުގެ ނަން ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 82 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ)އާ ޚިލާފަށްކަމަށް ދަށުކޯޓުން ކަނޑައަޅުއްވާފައިވަނީ، މަސަދުރުގެ ހަމަތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 16 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށްކަމަށާއި، އެކަމުގެ ތަފްސީލުތައް ދައުލަތުން ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި އެގޮތަށް ދެކޭސަބަބަކީ، އެ ނިންމުމުގައި

ޖަސްޓިސް ޢާރިފު ވާސިލް ފުވަޖެއިގެންފައިވެސް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ހަނދު[18] ޤަޟިއްޔާގެ 15 ވަނަ ނުކުތާގެ (ހ)ގައި ބަޔާން ކޮށްފައިވާފަދަ، ޝަރުޢީ ޤާނޫނީ އުސޫލަކަށް ރިޢާޔަތް ކުރައްވައިގެން ކަމުގައި ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

26. ބުނެވިދިޔަ ކަންކަމަށް ޖުމްލަކޮށް ބަލާލުމުން، ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 43 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި ކަނޑައަޅައިފައިވާގޮތަށް، ޤާނޫނު މަނާކުރުމުގައި ކުށެއް ހިނގައިފައިވާކަމަށް ދައުލަތުން ދައުވާލިބޭ ސަބަބާއި އެ ނިންމުން ޤާނޫނާ ހިލާފުވާކަން ދައުލަތުން ދެކޭގޮތް، ޤާނޫނީ މާއްދާއި އުސޫލުތަކުގެ އަލީގައި ސާފުވާގޮތަށް ދައުލަތުން ބަޔާން ކޮށްދީފައިވާކަން ދެކެމެވެ. އެހެންކަމުން، މި މައްސަލައަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އިބްރާހީމް ޖިހާދު ވ. ހައުސިންގ ޑިވެލޮޕްމަންޓް ކޯޕަރޭޝަން ލިމިޓެޑް[19] ނިންމުމާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ހަނދު[20] ޤަޟިއްޔާގައި، އިސްތިޢުނާފީ އޮނިގަނޑު ދިރާސާކުރާ ގުޅޭގޮތުން ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ އުސޫލުތަކުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާފަދަ ޤާނޫނީ ބަރުސާއްތު މައްސަލައެއްކަމަށް ދެކެމެވެ.

މި މައްސަލައިގައި ދައުލާ ކޯޓަށް ވަނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 82 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފުވޭތޯ؟

27. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 82 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ނ)ގައި، ޖިނާއީ ކޯޓުގެ ދައުވާއެއްގައި، ކުށުގެ ތުހުމަތުގައިވާ މީހާގެ މައްޗަށް ދައުވާކުރާ ކުން ބަޔާންކުރަންވާނީ ކަމަކާއި، މީހެއްގެ މައްޗަށް ދައުވާ އުފުލާކަން، ދައުވާއެއްގައި ބަޔާންކުރަންވާނީ ޤާނޫނުގައި އެ ކުށް ކަނޑައަޅާ މާއްދާއާ ހަވާލާދީގެން ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި ކުށް ކަނޑައަޅާ މާއްދާއަށް ހަވާލާ ދިނުމުގައި، އެކުށް އޮތް މާއްދާއެއްގެ ދަށުން ނުވަތަ ޤާނޫނީ އިޖުރާއަތެއްގެ ދަށުން ނުވަތަ އެކުންނުވެސް އެހެން މާއްދާއަކާ

[18] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/51 ޤަޟިއްޔާ.

[19] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-L/91 ނިންމުން.

[20] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/51 ޤަޟިއްޔާ.

ހަވާލާދީ ޖިނާއީ ކުށަކަށް ދަޢުވާ އުފުލައިގެންނުވާނެ ކަމަށްވެސް ބުނެފައިވެއެވެ. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 82 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގެ އިބާރާތަށް ޖުމުލަކޮށް ބަލާލުމުން، ކުށް ކަނޑައަޅާ ޤާނޫނެއްގައި ޤާނޫނީ އިސްތިސްނާއެއް ބަޔާންކޮށްފައިވާނަމަ، އެފަދަ އިސްތިސްނާއެއް ފުރިހަމަވާކަމަށް ބެލެވޭ ހާލަތުގައި، މީހެއްގެ މައްޗަށް ދަޢުވާ ކުރެވޭނީ، ޤާނޫނީ އިސްތިސްނާ ބަޔާންކުރާ މަސްއޫލިއްޔަތު ހަވާލާ ދިނުމާއެކު، އެ އިސްތިސްނާގައި ހަވާލާދީފައިވާ ކުށް ކަނޑައަޅާ މާއްދާގެ ދަށުންކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ.

28. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 82 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ)ގައި، ޖިނާއީ ވަކިކުރަކަށް ހުއްޖަ ނަގަވައި ދީފައިވާނަމަ، ނުވަތަ އެ ކުށް ކަނޑައެޅުމުގައި ޤާނޫނެއްގައި ވަކި ހުއްޖަ އިބާރާތެއް ބޭނުންކޮށްފައިވާނަމަ، ދައުލަތުގައި އެ ކުށް ސާބިތުކުރަންވާނީ، އެ ޤާނޫނުގައި ކަނޑައެޅިގެން ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތަށްކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ.

29. މިގޮތުން، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 85 ވަނަ މާއްދާގައި، ދައުލަތުގައިވާ ޝައްކުގެ ސަބަބުން ދައުލަތަށް އަސާސީކޮށް ބާރުވާ ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެގޮތުން، ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތުގެ ތުހުމަތުކުރެވޭ ކުށް ދައުލަތާ ސާބިތުކުރުމުގައި ބާރުކުރުމުގައި ނުވަތަ ދައުލަތުގެ އަސާސީކޮށް ތަކުލީފުގެ ބާރުކުރުމުގައި ކުށެއް ޢަމަލުކުރި، ނުވަތަ ކުށް ބާރުކުރުމުގައި، ނުވަތަ ދައުލަތުގެ އަސާސީކޮށް ތަކުލީފުގެ ސާބިތުކުރުމުގައި ހިމަނަންޖެހޭ އެއްޗެއް ނުހިމެނި ޢަމަލު، އޭގެސަބަބުން ދައުލަތުން ފަރާތުގެ މައްސަލަ ކުރެވިފައިވާ ދައުލާ، ދައުލަތުން ފަރާތުގެ އުޒުރެއް ބާރުކޮށްގައި މެދުވި، އެ ދައުލަތަށް އަސާސީކޮށް ކަމުގައިވެ ކުރުމުގެ ނުބެލެވޭނޭކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި އެ ޤާނޫނުގެ 91 ވަނަ މާއްދާގައި، އިބްތިދާއީ އަޑުއެހުމުގެ ކުރިން، ދައުލަތުން ފަރާތުން އެކަށީގެންވާ ނޯޓިސް ދީބަޔާނަން، ދައުލަތުގައި އިތުރުކުރުން ހިމެނުމުގެ އިދިޔާރު ޖުރޫސާމިއްޔާބާރު ޤަރާރުކޮއްދަން ދިފާޢުގެ ހަދާނަތަކާއި، އެ ބާރުކުރުމުގައި އިތުރުކުރުމާ

ކަންކަން ބިނާވާންވާނީ ދައުވާގައި ފުރަތަމަ ހިމެނުނުކަން ނުވަތަ ކުށަށް ބިނާވެފައިވާ އަމަލުގެ މައްޗަށްކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ.

30. އިސްތިއުނާފު ކޮށްފައިވާ ދަށުކޯޓުގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތަށް ބަލާއިރު، މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތުން ކޮށްފައިވާ ދައުވާ ބާޠިލުކޮށްދެއްވާފައިވަނީ ދައުލަތުގެ ދައުވާ ކޯޓުގައި ކުރަން ބައްޔަންކޮށްދެއްވާފައިވާ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 82 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގައިވާ ގޮތުގެމަތިން، ޖިންސީ ކުށުގެ ޤާނޫނުގެ 34 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ކުރަން ދޭންޖެހޭ ހުކުމަކީ ނަގަން ބޭނުންކޮށްގެ ނުވާތީއެވެ.[21] އެގޮތުން، ދައުވާ ކޯޓުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކުށަކީ ޖިންސީ ކުށުގެ ޤާނޫނުގެ 34 ވަނަ މާއްދާ އެކުއެއް ހުރުމުން އެ މާއްދާގައި ތަފުސީލު ކޮށްފައިވާ ކުށަކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެފައިވާތީ، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 82 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގައި، ކުށް ކަނޑައެޅުމުގައި ހޯދޭނެ އިބާރާތް ބޭނުންކުރަން އޮންނަހެން، މި ބާރާތުގައި ދައުލަތުން ދައުވާ ކޯޓުގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިނުވާ ކުރަނީ "ބިރުދައްކައިގެ ކުރި"ކަމަށްވެއެވެ.[22] އަދި އެ ނިންމުމަކީ ވާސިލުވުމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. މުޙައްމަދު ސާލިމް އަދި އިތުރު 2 މީހުން[23] ފައިސަލާއަކުން ޢިބާރާތު ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވެއެވެ.

31. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. މުޙައްމަދު ސާލިމް އަދި އިތުރު 2 މީހުން[24] ފައިސަލާ ނިންމުމަށްފަހު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އަބްދުﷲ ހާމިދު އަބްދުލްޣަފޫރު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް[25] ފައިސަލާގައި، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 82 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާއިރު، އެ މާއްދާގައި ދައުވާއެއް އޮންނަންވީގޮތް ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ، މިފަދަ މައްސަލަ އެއްޗެއް ދައުވާގައި ބަޔާންކުރާ ކުރުގެ އަމަލު، ކުށަކަމުގައި، އެ ކުށުގެ އަމަލާ މަސާކުރާ ޤާނޫނީ

[21] ދަށުކޯޓުގެ "ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް"ގެ ނަންބަރު 7 އަދި 10.
[22] ދަށުކޯޓުގެ "ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް"ގެ ނަންބަރު 3 އިން 6 އަށް.
[23] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/HC-N-A/07 ފައިސަލާ.
[24] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/HC-N-A/07 ފައިސަލާ.
[25] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/30 ފައިސަލާ.

މާއްދާއާއި، ކުށުގެ އަދަދު ފަދަ، އުނިހެއްގެ މައްސަލަ ދައުލާ އުފުލިފައިވާ ކުށަކީ ކޯބައިކަމާއި، އެ ދައުލާއިން ދިފާޢުވުމަށްޓަކައި ޤާނޫނީ ކަންކަންވަކިކޮށް އެނގޭނެ ބަޔާންކޮށް އެ ދައުލާ އުފުލިފައިވުން ކަމަށްވުމަކީ ޤާނޫނީމަސްއޫލިއްޔަތެކެވެ.

32. މިގޮތުން، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނަށް އަމަލުކުރަން ފެށުމުގެ ކުރީގެ ހާލަތަކާ ގުޅިގެން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. މޫސާ މުނީބާސާމް[26] ޤަޟިއްޔާގައި، 2008 ވަނަ އަހަރު ތަސްދީޤު ކުރެވުނު ޤާނޫނުއަސާސީއަށްފަހު، ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައި ދައުލާ އުފުލާ މީހަކަށް ކަށަވަރުކޮށްދޭ އެންމެ އަސާސީ ޙައްޤެއް ދަޢުވާއިން ދިފާޢުވުމުގެ ޙައްޤުކަމާއި، ކުށެއްގެ ދަޢުވާ އުފުލިފައިވާ ކޮންމެ މީހަކު ދަޢުވާއިން ދިފާޢުވުމަށް އެކަށީގެންވާ ބައްޓަން ޙައްޤުގެ މައްސަލަ ތުހުމަތުކުރެވޭ ކުށަކީ ކޯބައިކަމާއި، އެ ކުށް ސާބިތުވުމަށް ފުރިހަމަވާންޖެހޭ އުންސުރުތައް ސާފުވާންކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި ދައުލަތުންކުރާ ދަޢުވާއެއް ސާފުވާނީ ދަޢުވާއެއްގައި ބުނާ އެއްޗެއްގެ މައްސަލަކަމަކާއި، ތުހުމަތުގެ ފާރާތުން ކުރިން އެދުމަކާނުލައި، ކުށުގެ ޢަމަލުތަކާ މާއްދާ ކަނޑައަޅައި، އެ މާއްދާގެ ދަށުން އުންސުރުތައް ފުރިހަމަވާގޮތް ބަޔާންކުރަނީ ދައުލަތުގެ ޒިންމާއެއްކަމާއި، ތުހުމަތުގެ ފާރާތުން ދައުލާގައިވާ އަދިބައެއް ނުވަތަ އުނިކަމެއް ދިފާޢަށްކުރުމަށް އެތަކެއް ތުހުމަތުގެ ޒިންމާއެއް ނޫނެކަން އެ ޤަޟިއްޔާގެ އިބާރާތްތަކުން ޖުމްލަކޮށް ބުނެދެއެވެ.

33. ޤާނޫނު މަނަކުރުމާ ގުޅޭގޮތުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ދައުލަތު (މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖެންޑަރ) ވ. އަޙްމަދު ފާރިސް އިސްޙާޤު ޢަބްދުއްސައްތާރު ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް[27] ޤަޟިއްޔާގައި، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރާ ޤާނޫނާއި ޤާނޫނުތަކުގެ ދަށުން ހަދާފައިވާ ގަވާއިދުތަކާއި މަނާކުރުމުގައި މިސްރާބު ހިމެނުން ލާޒިމު ގޮތުގެމަތީން މަނާކުރުމުގެ ހަމަތަކުގެ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވާކަމަށާއި، އެއިން ކޮންމެ ގޮތަކަށް

[26] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/70 ޤަޟިއްޔާ.
[27] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/46 ޤަޟިއްޔާ.

ޤާނޫނެއް މާނަކުރުމަށް މިސްރާބުހިފި ނަމަވެސް ރަޖިސްޓަރާ އެއްކަމުގެ އޮތޯރިޓީއަށް، އެއީ، އެއިން ކޮންމެކަމެއް އިޚްތިޔާރު ކުރިނަމަވެސް މާނަކުރުމުގެ މަސައްކަތް ފުރިހަމަ ޤާނޫނުގެ އިބާރާތާއި ޢިނގިރޭސިންކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާތީވެ. އެހެންކަމުން، ކޯޓުން މާނަކުރަންޖެހޭ މާއްދާ ނުވަތަ އިބާރާތުގެން ޤާނޫނު ކިޔަނުވާލި އެއްޗަކީކަމުން ވިޔަފާރިއާ އުސޫލުގެ ގޮތެއްގެ ކޮމިޝަނަރަށް، ޤާނޫނުގައިވާ ވަކިވަކި ބައިތައް ކޯޓުން ކިޔައި މާނަކުރަންވާނީ މުޅި ޤާނޫނުގެ ވަރަށްގެންވާ ސިޔާސަތާއި މަޤްޞަދުގެ ތަރުތީބާއި އެއްގޮތަށް ބަލައިގެން ކަމަށް ބެލެވޭނެއެވެ.

34. އިސްތިއުނާފު ކޯޓުގައި ނިންމުމުގައި، ދައުލަ ބޭނުންވާކަމަށް ދަރުކޯޓުން ކަށަވަރުކޮށްދިން މުއައްސަސާ ސަލަބަޔާ، ޖިނާއީ ކުރުގެ ޤާނޫނުގެ 34 ވަނަ މާއްދާގެ އަދިވެސް ސަރުކާރުގެއްޓެ "ބިދޫރުއްކުރުގެ ކޮށް"އެއީ އެ ކުރުގެ ހެއްޖަ ނަންކަމަށް ބައްލަވައިގެންނެވެ. އަދި އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން އެ ނިސްބަތްވަނީ ބާރުދިނުމުގެ ގޮތުން، ދައުލަތުން ކޯޓުގައިވާ ދުއްވާއިން މުއްދަތުގެ މައްސަލަ ތުހުމަތުކުރެވޭ ކޮށް ސާފުކުރުމާއި ކަމަށްދާނެ ސަލަބުތައް ތަފާސީލުކޮށް ފައިވާތީއެވެ.

35. ދައުލަތުގެ ހިސާބުތަކުގެ ޖަވާބުދާރީ، ބިލާއި އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 82 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ)، ތަރުޖަމާ ކުރުމުގައި ކޮށް ތަޢުރީފުކުރާ ޤާނޫނުގެ މާއްދާއެއްގައި ބިނާކުރެވިފައި ހުރިނަމަ، މުއްދަތުގެ މައްސަލަ ދައުލަތުން ތުހުމަތުކުރެވޭ އެ ކުރުމުކުގެ ތުރާއިން ކޮންކުރަކުރަކުން ސާފުކޮށްދިނުމަށް އިސްލާހު ދާންޖެހޭނެކަމަށެވެ. އަދި މާނަކުރުމުގެ ހަމަތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 16 ވަނަ މާއްދާގައި، އަދިވެސް ސަރުކާރަށް ޤާނޫނުގެ ބައެއް ނުންކަމަށް ބައްލަވައިގަނޑު، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 82 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ)ގެ ބޭނުމަށް، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައްސަލަ ތުހުމަތުކުރެވޭ ކުރުގެ ހެއްޖަ ނަމަކީ "ބިދޫރުއްކުރުން" ކަމަށް ބެލެވޭނެ ޤާނޫނީ އަސާސެއް ނެތްކަމަށެވެ.

36. އިސްތިއުނާފު ކޯޓުތަކުން ނިންމުމުގައި ތަބާވާންޖެހޭ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ފުލްބެންޗުން ޤަޟިއްޔާގެ އޮޕީނިއަން ވ. މުޙައްމަދު ސާލިމް އަދި އިތުރު 2 މީހުން[28] ގެ މައްސަލާ މިހާރު ކިޔަންވާނީ ޤާނޫނު ތަރުތީބުވާލުމާ ގުޅޭގޮތުން މިހާރު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ އުސޫލުތަކާ އަޅާބަލައިލާއިރު ދޭހަވެއެވެ.

37. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އަބްދުﷲ ނާދިން އަބްދުއްރައޫފް ވ. ފުލްބެންޗުން ޤަޟިއްޔާގެ އޮޕީނިއަން[29] ގެ މައްސަލާ އަދި ފުލްބެންޗުން ޤަޟިއްޔާ ވ. މޫސާ މުސްތަފާ[30] ގެ މައްސަލާގައި، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 82 ވަނަ މާއްދާގެ ބޭނުމުގައި، މީހެއްގެ އަމަލުތަކާއި ނިސްބަތް ދެންނެވި ވާޖިބުތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް، ކުށް ތަޙްޤީޤުކުރާ މުއައްސަސާއެއްގައި ކުރިން ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ބަޔާނަށް ދައުލަތުން ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅައިގެން، ދައުލަތުން މުއްދަތުގެ މައްސަލަތަކަށް ދައުވާއެއް ދަޢުވާކުރެވޭ ދެވިގެންވާ އަސާސީ ޙައްޤުތަކެއް ކަނަވަރުކުރަނިވިގޮތުން ދައުވާއެއް ސާބިތުކުރެވޭކަން ޝަރީޢަތުން ބެލުމުގެ ބާރު އުސޫލުތަކާއި ބައިނަލްއަޤުވާމީ ފެންވަރަށްވާތީ. އަދި މި އުސޫލުތަކަށް ބެލުމުން، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 82 ވަނަ މާއްދާ ތަރުޖަމާ ކުރުމުގައި އިސްކަންދެވޭ ތަފްސީރާއި، އެހެން ތަރުޖަމާތަކަށް ދައުވާ ފުރުޞަތުދިނުމަކުން އެނގެއެވެ.

38. ދެންއޮތް ސުވާލަކީ، ތިރީކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި ފަނޑިޔާރު ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ ފަދައިން، މި މައްސަލައިގައި ދައުވާކޮށްފައިވާ ކުށުގެ ހެއްކަކަށް ނަމަވީ ޤާނޫނުގެ އަރިމަތީ ސުރުޚީގައިވާ "ބިރުދެއްކުމުގެ ކުށް" ބަލައިގަތުމުގެ އެއްބާރުގައިވާއިރު، ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ދައުވާގައިވާ "މީހަކަށް ބިރުދައްކާލައިގެން ޖިންސީ ގަނަޑެއް ހިންގުމަށް މަޖުބޫރުކުރުވުން" އާ ބަލައިގަތުމުގެ އަސާސީކޮށް ލިބުން، މި ދެ ގޮތުން ކުރެ ކުށުގެ މައްޗަށް ތަފާތުކުރެވޭ ކުރެ އަދިވެސް ސާބިތުވާ، ނަމާގެ ދިފާއު ބަޔާކުރަން ފުރުޞަތުވާނީ

[28] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/HC-N-A/07 ޤަޟިއްޔާ.
[29] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/30 ޤަޟިއްޔާ.
[30] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/70 ޤަޟިއްޔާ.

މި ދެގޮތުންކަމަށް ކޮންޓްރެކްޓަށް ނަމަކަށް ބަލައިގަންނާނެވެ. އަދި "މިފަދަ ބިލުތަކާއިގެން ޢާއްމުކޮށް ޖިނާއީ އަމަލެއް ހިނގުމަށް މަޖުބޫރުކުރުވުން" ޤަޟިއްޔާގެ ހާލަތަށްބަލާއިރު ފާޅުވަނީ ހަމައެކަނި ބަޔާންކޮށްފައެވެ.

39. ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި ދައުލަތުން ހުށަހަޅާ ދަޢުވާ ޘާބިތުކުރަން ބަލާއިރު، ކޮން ޝައްކުވެރިކަމާ މިންވަރާ ހަވާލާ ދިނުމަށްފަހު، ކުރުގެ ހުށަހަޅަން އިތުބާރުކުރެވޭގޮތަށް ދައުލަތުން ފާއިތުވި ބޮޑުގައި ބޭނުންކުރާކަން އެނގެއެވެ. އަދި ގިނަ ކުށްތަކުގައި ބަޔާންކުރާ އެއްމާއްދާއެއްގެ ދަށުން އުފެދޭ ފިޔަވަޅުތަކުގެ ކުރަކަން، ދައުލަތުން ދަޢުވާކުރާ ގޮތަށް ފިޔަވަޅު ނަސޫޙަތެއް ކަނޑައަޅަމުން ޗާޓުކޮށްފައެވެ. މި ހާލަތުގައި، ދައުލަތުން ޖިނާއީކުށުގެ ޤާނޫނުގެ 34 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން މިހާރު އުފެދޭގޮތާ ދައުވާއަކީ، އެ މާއްދާގެ ދަށުން އެކިފަހަރު އެކިމުހިންމަށް އެކިސަރުކާރުތަކުގައި މިނޑުކަރިން ކުރެވޭ ދަޢުވާތަކެއް ނޫނެކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

40. މި މައްސަލައިގައި ކުށްކުރިކަމަށްވާތީ ބަލާއިރު، އިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅާ ފަރާތުގެ މައްސަލަ ދައުލަތުންނާ ދަޢުވާއަކީ، ޖިނާއީ ކުރުގެ 34 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)އާ ބަވާލާދީ އެ މާއްދާގެ (ށ)ގެ ދަށުން، މިފަދަ ބިލުތަކާއިގެން ޢާއްމުކޮށް ޖިނާއީ އަމަލެއް ހިނގުމަށް މަޖުބޫރު ކުރުވުމެވެ. އެ ޤާނޫނުގެ ޖަދުވަލު 1 ގައި، ދަޢުވާކޮށްފައިވާ ކުށުގެ އުންސުރުތައް ފުރިހަމަވާކަމަށް ދައުލަތުންނާ އިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅާ ފަރާތުގެ އަމަލުތަކާއި ހުރިތާ ހިނދިގޮތްތަކަށް ދައުލަތުން ދެކޮޅު ތަފުސީލު ހުށަހަޅާކޮށްފައެވެ. އަދި އެ ޤާނޫނުގެ ޖަދުވަލު 2 ގައި، ދަޢުވާގައިވާ ވާޤިޢާއަށް ސާބިތުކުރަން ހުށަހަޅާ ހެކިތަކާއި އެހެން ބޭނުންކުރުމަށް ދައުލަތުން ގަސްދުކުރާ ދާއިރާ ބަޔާންކޮށްފައެވެ.

41. ބޮޑު ވިދިދަ ދަޢުވާ ޘާބިތުގައިވާ ކަންކަމަށް ބެލުމުން، އިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅާ ފަރާތުގެ ކުރަކީ ފިޔައަކުން މިހާރު ޗެކުއިފާނަކަށްބޮށް ބިލްތަކުންވެސް ހަވާލާ ނޫނަކާއި، ބިލްތަކާއިގެން މިއާގެ ނުކުރުމުގައި

ބަޔަކަށް ފޮޓޯ ނަގާފައި، އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތާއެކު ޖިންސީ ގުޅުން ނުހިންގައިދިނަމަ އަނިޔާގެ ބަޔަކަށް ފޮޓޯތައް ޝާއިޢުކުރުމުގެ ބިރުދައްކާފައިވާކަން އެނގެއެވެ. ބިރުދައްކާފައި އެތައްއަހަރަކުން ހިންގިދާން ޖިންސީ ކުށުގެ ޝާމިލުވެއެވެ.

42. މި ޙާލަތުގައި، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 82 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ)ގެ ބޭނުމަށް، ޖިންސީ ކުށުގެ ޤާނޫނުގެ 34 ވަނަ މާއްދާގައި އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ދައުލަތުން ދައުވާކުރާ ކުށުގެ ޙައްދު ނަމަވެސް ބިރުދައްކާފައިވާކަން ބަލާއިރު، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 82 ވަނަ މާއްދާއާ ގުޅޭގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އަބްދުﷲ ޝާހިން އަބްދުލްޤުއްދޫސް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް[31] ޤަޟިއްޔާ އަދި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. މޫސާ މުންތަޞިރު[32] ޤަޟިއްޔާގައި ބަރާއަތްވެއްޖިއްޔާ ދައުވާ ސާބިތުވުމާއި ދިފާޢުގެ ފުރުސަތު ދިނުމުގެ އުސޫލުތަކާ ހިލާފު ބަރުޖަހާއްކަމަށް ދެކެމެވެ.

43. ބުނެވިދިޔަ ކަންކަމުގެ އިތުރުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް[33] ޤަޟިއްޔާގައި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 223 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)އާ ބަލާފައި، ދައުވާކުރުމުގެ އުސޫލުތައް ކަނޑައެޅުމަކީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލަށް ލިބިގެންވާ ބާރެއްކަމާއި، ދައުވާއަކަށް ނަންބަރުޖެހުމަކީ އެ އުސޫލުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ކަމެއްކަން އެނގޭކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އިބްރާހީމް ޝުޖާޢު[34] ޤަޟިއްޔާގެ 54 ވަނަ ޕެރެގްރާފުން 73 ވަނަ ޕެރެގްރާފަށް ބައްޔިނާތްކުރައްވާ ކަންކަމަށް ނަޒަރުކުރާއިރު، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 220 ވަނަ މާއްދާއާއި 223 ވަނަ މާއްދާއާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނީ ބާރުގެ ޚާރިޖަން ނަޒަރުކޮށް ދިވެހިރާއްޖޭގައި މިހާރުން

[31] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/30 ޤަޟިއްޔާ.
[32] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/70 ޤަޟިއްޔާ.
[33] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2017/HC-A/257 ޤަޟިއްޔާ.
[34] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/HC-A/183 ޤަޟިއްޔާ.

ދުސްތޫރުގެ ޕްރޮސީޖުއަރަލް ފެއަރނަސްއަށް ހުށަހަޅާކަމަށް ނިންމުމާއި، ޕްރޮސީޖުއަރަލް ފެއަރނަސްއަށް ދީބްރީފައިވާ އިންޓަރވިއުތަކާއި، އެ އިންޓަރވިއުގެ ތަރުޖަމާ ޝަރުޢީ ކޯޓުތަކުން ވަރަށް ބާރަށްބޮޑުކަމާއި ހަމަޖެހޭ މާއްދާ ތަފްސީލު ކޮންމެފަރާތަކުން.

44. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ދައުލަތުން ދަޢުވާކުރުމުގައި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 18 ވަނަ މާއްދާއާއި، 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)އާއި (ށ)އާއި، 17 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް، ޤާނޫނު ހިންގުމުގައި ތަފާތުކޮށްފައިވާކަމަށް ބުނާބުނުމެއް ފިޔަވައި، އެކަމަށް އިތުރަށް ބާރުލިބިދޭފަދަ އެއްވެސްކަމެއް ހުށަހަޅާފައިނުވާތީ، މިއީ ސާބިތުކުރެވިފައިވާ ވާހަކަތަކެއްކަމަށް ޤާނޫނީ ހަމަތަކުން ބެލެވޭކަށްނެތެވެ. އެހެންކަމުން، އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ޤާނޫނު ހިންގުމުގައި ތަފާތުކުރުމުގެ ޝަކުވާއާ ގުޅިގެން އިސްބާތު ކުރަންޖެހޭ ބޭނުމަށް ޕްރޮސީޖުއަރަލް ފެއަރނަސްގެ އިޖުތިހާދީ ބާރުހިފައިގެން ބޭނުންކޮށްފައިވާގޮތުގެމަތިން، މި މައްސަލައިގައި ޝަރީޢަތުން އިތުރަށް ބަލަންޖެހޭކަމެއް ނުވަތަ ތަކުރާރުވާ ސަބަބެއް އޮތްކަމަކަށް ނުފެނެއެވެ.

45. ބެލުމުގައި އެންމެހައި ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުން، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 82 ވަނަ މާއްދާގެ އެއްބަސްވުމާ ދެކޮޅަށް ފާޅުކުރާ ފަރާތުން ދިފާޢުކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރުމުގެ ޙައްޤު ހަމައެކަނި ކުރުކުރެވޭ ކުރުންކަން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ބެލުމުގައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ ކަނޑައެޅުއްވާފައިވާ އުސޫލުތަކަށް ބެލުމުން އެނގޭއިރު، ދައުލަތުން ކުރާ ބޭނުމުގެ ތެރޭގައި އެކަން ބޭއްވުމަކީ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކަށް ރިޢާޔަތް ކުރުމުގެ ޙައްޤު ނަގާފައިވާ ކަމަށް، އަދި ޕްރޮސީޖުއަރަލް ފެއަރނަސްގެ އިޖުތިހާދީ ބާރުގެ ބޭނުން ޝަރީޢަތުން ވަނީ ކަނޑައެޅިފައި ޤާނޫނީ އަސާސްތަކެއް، މި މައްސަލައިގެ ދަށުން ދައުލަތުގެ ހުއްޖަތަށް ބަލަންޖެހޭކަމަށް ނުވާކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވައި، މި މައްސަލައިގެ ދައުލަތު ހުރި ބާރުލިބިދޭ ކަންކަމަށް ވަނީ ޤާނޫނީ އަދި ޝަރުޢީ އުސޫލުތަކަށް ޚިލާފުވެފައިކަމަށް ދެކެމެވެ.

މަޙްކަމާ ނިންމަން ފެންނަގޮތް

46. އިސްވެ ބަޔާންކުރި ސަބަބުތައް އެގޮތުގެމަތިން ހުކުމުން؛

46.1 މި މަޙްކަމާއަށް [redacted] ކޯޓުގެ ނަންބަރު 20/[redacted]/2024 "ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް" ބާތިލްކުރުން؛ އަދި

46.2 މި މަޙްކަމަ ނިންމާ ތާރީޚުން (26 މާރިޗް 2025) ފެށިގެން މަސައްކަތު 14 (ސާދަ) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި، ދައުލަތުން އަބްބަކުރު [redacted]ގެ މައްސަލަ މި ދަޢުވާ އަލުން ހުށަހަޅައިފިނަމަ، މި މަޙްކަމަ ކޯޓުން ބަލައިގެން، އިބްތިދާއީ މަރުޙަލާ ނިމުނުކަމަށް ކަނޑައަޅައި، ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާއިން ފެށިގެން މަޙްކަމަ ކުރިއަށް ގެންދަންޖެހޭނެކަމަށް، ކަނޑައަޅަން ފެނެއެވެ.

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލްގެ ރައުޔު

47. މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު ދިޔާނާ ފަހުމީގެ ރައުޔާއި ތާއީދުކުރަމެވެ.

ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު ފަތުޙިއްޔާގެ ރައުޔު

48. މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު ދިޔާނާ ފަހުމީގެ ރައުޔާއި ތާއީދުކުރަމެވެ.

ޙުކުމް:

ދެންފަހު، ބަޔާންވެދިޔަ ސަބަބުތަކާއި އުސޫލުތަކުގެ ދަށުން، މި މައްސަލައާގުޅޭ [redacted] ކޯޓުގެ ނަންބަރު 20/[redacted]/2024 "ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް" ބާޠިލުކޮށް، މި މައްސަލަ ނިންމާ ތާރީޚުން (26 މާރިޗު 2025) ފެށިގެން މަސައްކަތު 14 (ސާދަ) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި، ދައުލަތުން އަބުބުކުރު [redacted]ގެ މައްޗަށް މި ދަޢުވާ އަލުން ހުށަހަޅައިފިނަމަ، މި މައްސަލަ ކޯޓުން ބަލައިގަނެ، އިބްތިދާއީ މަރުޙަލާ ނިމުނުކަމަށް ކަނޑައަޅައި، ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާއިން ފެށިގެން މައްސަލަ ކުރިއަށް ގެންދަންޖެހޭކަމަށް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މި ޤަޟިއްޔާ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ކަނޑައަޅައި، މިގޮތުގެމަތިން ޙުކުމް ކުރީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބަލައި ޙުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް

ފަނޑިޔާރު ދީބާނާޒް ފަހުމީ
(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު ފާޠިމަތު ފަރްޒާނާ